

Doodzonde

Een planologische misser bij Schouwerzijl

● *Het landschap in het noorden van de provincie Groningen heeft een wijs en open karakter. Daarnaast is er ook veel diversiteit en tekening in het landschap. De verschillende structuren zijn zo bijzonder omdat er nog zoveel ongeschonden uit vroeger tijden bewaard is gebleven. Dit geldt natuurlijk in hoge mate voor het Reitdiepdal.*

Reitdiep

Het huidige Reitdiep is vanouds een brede waterstroom die met vele grote meanders door het kleilandschap liep. Mensen hebben veel aan deze rivier gesleuteld. Vanaf de Middeleeuwen zijn verschillende meanders afgesneden en rechtgetrokken terwijl aan weerszijden van de rivier dijken zijn aangelegd. Vanaf Groningen tot even voorbij Garnwerd is het Reitdiep een vrij recht kanaal geworden met dijken direct naast het water gelegen. Maar voorbij Garnwerd tot aan Zoutkamp vertoont de waterloop veel meer van zijn oorspronkelijk karakter: hier zijn de meanders bewaard

Schouwerzijl gezien vanaf punt A uit de kaart. De sluitzen liggen verscholen achter de dijk, maar het beeld van de dijk is verloren gegaan doordat het akkerland tot aan de kruin is opgehoogd.

gebleven. De dijken liggen er op grote afstanden van elkaar zodat er uitgestrekte uiterwaarden aanwezig zijn.

In 1876 werd het Reitdiep afgesloten van de zee door het gereedkomen van de sluitzen en dijken bij Zoutkamp. Voor die tijd stroomde het water met elke vloed landinwaarts, tot in de stad Groningen. Bij hoogwater stonden de uiterwaarden tussen de dijken geheel blank. Bewoning tussen de dijken en beplanting met bomen was in deze tijd dan ook niet mogelijk.

Van dit rivierlandschap is veel bewaard gebleven. Ook nu nog zijn de uiterwaarden grootschalig en leeg: er zijn bijna geen bomen en boerderijen. De enkele wegen die er doorlopen zijn kaarsrecht. Heel anders is het landschap aan de andere kant

van de dijken. Hier liggen bijvoorbeeld de eeuwenoude dorpjes op hun wierden. Boerderijen, de oude percelering, bomen en kronkelige wegen maken het land er veel kleinschaliger.

Schouwerzijl

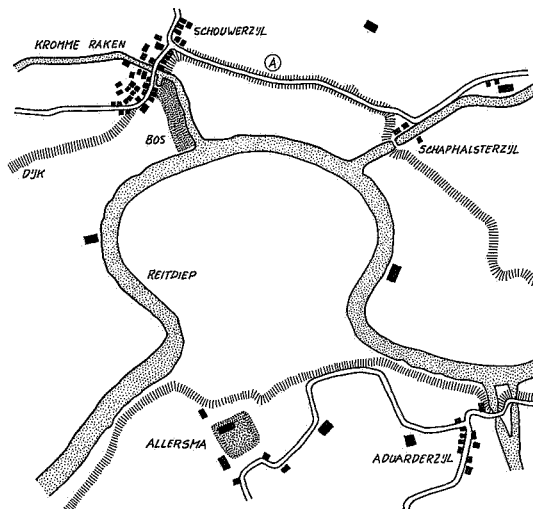
Er zijn een paar plaatsen waar men een bijzonder fraai beeld van dit rivierlandschap kan krijgen. Eén ervan is op de dijk van Schaphalsterzijl naar Schouwerzijl. Schouwerzijl ligt op een knooppunt van twee basislandschappen die essentieel waren voor de vorming van het Noordwest-Groningse kustlandschap. Ten noorden van het dorp begint het voormalige Hunze-estuarium dat zo'n drie eeuwen na Chr. ontstond uit een doorbraak van de Hunze. Langs de zeemond ontstonden kwelderwallen waarop een groot aantal wierden zijn aangelegd. In de Middeleeuwen verzandde het estuarium en volgde de Hunze (Reitdiep) haar huidige loop naar het westen richting Lauwerszee. Rond het dorp Schouwerzijl is de neerslag van deze interessante geologische ontwikkeling nog goed zichtbaar. In een notedop liggen hier bijeen de basiselementen van het voormalige estuariumlandschap: kwelderwallen langs de voormalige zeeboezemvlakte waarin de Kromme Raken kronkelt en aan de rand de voormalige woonterp Schouwen. Vanaf de Hoge Dijkweg van Schaphalsterzijl naar Schouwerzijl heeft men een schitterend uitzicht over dit boeiende kust- en rivierenlandschap dat juist door openheid zijn geschiedenis prijs geeft.

Terreur van 't recreatiebosje

Maar met het uitzicht is iets aan de hand. Juist op deze plek is er een recreatiebosje aangelegd in de uiterwaarden langs de Kromme Raken. Bij de landinrichting van deze streek was het mogelijk hier en daar een bosje aan te leggen. Daar is wel wat voor te zeggen, mits het natuurlijk op de goede plaats gebeurt. Dat is hier zeker niet het geval en dat is doodzonde. Uitgerekend in de uiterwaarden, die toch eigenlijk wijd en open zouden moeten blijven, is een strook bomen gezet die rechtuit het rivierlandschap tussen de dijken binnendringt. Bij deze ingreep heeft men ook nog gemeend de dijk aan te moeten passen. De voet van de dijk is 'weggeschoffeld'. Hierdoor loopt het land vloeiend over naar de kruin van de dijk, zodat de dijk niet

De rubriek Doodzonde wil in de komende tijd graag extra aandacht aan ongelukkige landschappelijke ingrepen in Friesland. De redactie vraagt daarom haar Friese lezers nadrukkelijk om zo'n klein voorval met verstrekende gevolgen aan te kaarten

Het Reiddiep en het recreatiebosje langs de Kromme Raken, tekening B.A. Bennema

duidelijk als zodanig meer herkend wordt. Al met al is de openheid en het aanzien van het landschap is verstoord, vooral als de bomen het straks goed gaan doen. Het aanzicht van het dorpje Schouwerzijl is verscholen en dat bijzondere uitzicht, dat is weg. Wederom het zoveelste voorbeeld van het inbrengen van storende elementen in een gevoelige ruimte en een verontreiniging van het landschapsbeeld; en dat met de beste bedoelingen. Doodzonde.

B.A. Bennema,
Redactie Noorderbreedte (WF)

*Boven : Schouwerzijl zoals het vroeger was gezien van punt A uit de kaart. Tekening B.A. Bennema
Beneden: Schouwerzijl zoals het nu is met de weggeschoffelde dijk en het recreatiebosje. Tekening B.A. Bennema*

